

Meie reisiseltskond Münsteri mesindusinstituuti ees.

ZUMM-ZUMM!

Eesti ja saksa mesinikel on head šansid leida ühine keel juba pelgalt seetõttu, et meie ja nende mesilased sumisevad peaaegu ühtemoodi. *Zumm-zumm*, teevad saksa mesilased.

TEKST KRISTA KIVISALU
FOTOD AIMAR LAUGE JA KRISTA KIVISALU

Dr Harz näitab sipelghappe vaakum-aurutajat.

Mesilaspere koolituskeskuse järjekordne Erasmus+ programmi toel toimunud õpiränne oli eriti väärikas – viie päeva jooksul novembris saime osa Münsteri mesindusinstituudi meeskonna korraldatud saksa-eesti mesindusfoorumist, piilusime Celle mesindusinstituudi laboritesse ja meeaeda ning tutvusime mesinike ja mesilatega.

Väike, aga tubli

Vaid seitse inimest töötab Nordrhein Westfaleni põllumajanduskoja alla kuulavas väikeses Münsteri mesindusinstituudis. Asutuse juht, karismaatiline dr **Marika Harz** on mesindusteadlane, kelle suur huvi on mesilashaigused. Marika on muuhulgas uurinud oblikhappe mõju ja hakkab seepärast kätega vehkima, kuuldes meil levinud kombest kasutada lesta-

tõrjeks oblikhappe sublimeerimist. Saksamaal on selline tõrjeviis keelatud, kuna oblikhappe jäägid ladestuvad organismis kuni 6 kuuks ning sublimeerides on oblikhappe kahjulik mõju suurem kui suhkrulahust tilgutades. Eriti mesinikele.

Saksamaal levinud varroositõrje meenutab meilegi tuttavat Taani kolmeosalist strateegiat: biotehnilised võtted aprillist juulini, juuli lõpust oktoobrini tõrje sipelghappega ja hilisügisene tõrje novembris-detsembris oblikhappe suhkrulahuse või piimhappe tilgutamisega. Eriti suur on dr Harzi usaldus sipelghappe vastu, tema sõnul annab see suure osa ravi tõhususest ja kogu kolmeosaline süsteem hävitab 95% lestadest.

Paraku on Euroopa uue loomatauditõrjeseadusega tekkinud oht, et sipelghape satub Saksamaal keelatud ainete nimekirja. Lootus

SAKSAMAA MESINDUS ARVUDES:

- üle 152 000 registreeritud mesiniku,
- üle 1 miljoni mesilaspere,
- 1 km² kohta ca 3,7 mesilasperet,
- 96% mesinikel on kuni 25 peret,
- 3% mesinikel on 26–50 peret,
- 1% mesinikel rohkem kui 50 peret.

Saksamaa mesi kannab ühtset silti ja kaubamärki Ehtne Saksamaa Mesi.

Esinduslik Celle mesindusmuuseumi hoone. Kunagi asus siin heinaküün.

on, et viie üleminekuperioodi aasta jooksul leitakse toode, mis sisaldab sipelghapet ja pääseb lubatud ravimite nimekirja. Sipelghappe manustamisel happena on dr Harzi lemmik raamiga vaakum aurustaja, mis pannakse tarru 5–6 päevaks augustis – selle meetodi puhul pole välistemperatuur tähtis, piisab pesaruumi soojusest. Ka sipelghappel „on hea leiutus, kuid kahjuks ei ole see uue seaduse § 106 järgi aastast 2027 Saksamaal enam lubatud“, ohkab dr Harz.

Ühtne süsteem

Mesinike nõustajana Münsteri instituudis töötav **Vera Poker** juhatab meid sisse Saksamaa mesindussüsteemi. Saksamaal on rohkem kui 152 000 mesiniku ja see number aina suureneb. Mesilasperesid on üle miljoni; 1 km² kohta tuleb umbes 3,7 mesilasperet, linnades

rohkem. Saksalased arvestavad, et neil võiks olla kuni 4 mesilasperet km² kohta. Tarbimine sarnaneb Eestiga – süüakse umbes 1 kg mett aastas inimese kohta, meesõõmises on näha langustrendi.

Huvitav on Saksamaa meetoodang: ametlikel andmeil on aastane omatoodang 25 000 tonni, sisse ostetakse 90 000 tonni ja välja viiakse samuti 25 000 tonni. Põhilised korjetaimed on paju, aiakultuurid, pärn, robiinia, raps ja kanarbik. Vera sõnul on neil kõik taimed ära tolmeldatud, kuna lõviosa mesilaid on väikesed ja asuvad üle maa laialti.

Muljetavaldav on saksa mesinike organiseeritus: ühingud tegutsevad külade, ringkondade ja liidumaade tasandil ning kõike seda seob ja haldab Saksamaa mesinike liit. Kõik, kes kuuluvad külaseltsi, on automaatselt ka üleriigilise mesinike liidu liikmed.

Ehtne saksa mesi

Mesinikuks võib Saksamaal hakata igaüks, kuid kui sul on 25 või rohkem mesilasperet, on kohustus need registreerida. Iga registreeritud mesinik peab maksma mesilasperede kindlustust. Kindlustus katab vandaalitsemise ja nõelamise juhtumid ning selle suurus on 1 euro pere kohta aastas. Loomakahjud ei ole kindlustatud – aga puudub ka vajadus, Saksamaal karusid ei ole. Kindlustus on Saksamaal popp, mesinike liidu kaudu saab selle soodsamalt ja mitmed mesinikud on liidus just nimelt soodsas kindlustuspaketi pärast.

Eesti mesinikes tekitab hämmastust saksa ühtne sildisüsteem. Selle asemel, et igaüks oma silti hakkaks kujundama, kasutavad mesinikud sama sildipõhja. Sildid kirjaga *Echter Deutcher Honig* kinnitavat ostjale, et tegu on kohaliku meega – suure riigi inimesed ostavad kaubamärki, mitte nõ oma mesiniku mett.

Lars Meyke, instituudi mesiläilem ja meistermesinik, tegi ettekande emadekasvatusest ja viis meid tuurile instituudi mesilasse, kus on 120 peret. Ka nende mesilasaretus töötab rahuliku mesilase saamise suunas, kuid mingil põhjusel otsustas siiski üks novembri alguse soojuses lahti võetud pesast lendu tõusnud mesilane meie tõlki ja giidi **Tiinat** otsaette nõelata. Tõsi, see võis olla ka sõbralik tervitus, sest Tiina on just nimelt Münsteris teinud oma mesinduspraktika ning siinsete mesilaste vana tuttav.

ERASMUS VIIS ÖPPIMA

MTÜ Alustame Algusest on Erasmus+ akrediteeringuga täiskasvanute koolitusasutus. Eestis on selliseid vaid kolm. Tunnustus annab ühingule, mille eesotsas on väsimatu mesilaste sõber Marianne Rosenfeld, võimaluse viia koolitajaid ja vabatahtlikke Euroopasse õppima. Mida rohkem mesinik-koolitajad ennast täiendavad, seda paremini saavad nad mesinikele oma teadmisi jagada. Saksamaa õpirände rahastus tuli 100% Erasmus+ programmist.

Münsteris avanes võimalus heita pilk mesilastele läbi mikroskoobi ja binokulaarluubi.

Celle mesindusinstituut

Celles asub Saksamaa suurim mesindusinstituut. See on keskus, mis korraldab koolitusi hobimesinikele ning annab kutseõpet neile, kes tahavad saada meistermesinikeks. Kutseõpe kestab kolm aastat ning on väga praktiline – õpilased on koolis jaanuarist märtsini, muul ajal ollakse praktiliselt mesilates üle Saksamaa. Peale selle pakub instituut mesinike nõustamist, siin tehakse teadustööd ning instituudis asuvas tarbijakaitse- ja toiduameti laboris meeanalüüse.

Laboris selgub, kuidas on võimalik, et siinsete mesinike mesi on sageli märgistatud monomeena. Tavapäraselt loetakse monomeeks mesi, kus on vähemalt 50% ühe taime õietolmu. Siiski on Saksamaal lubatud märgistada näiteks pärnaõiemeena ka mesi, milles analüüsis on leitud vähem pärnaõie õietolmu, kas või vaid 20%, kuid mis organoleptiliselt vastab pärnaõiemeetunnustusele, st lõhnab, maitseb ja näeb välja nagu pärnaõiemesi.

Teine suurem analüüside rühm on AHMi-uuringud. Mitte et Saksamaal haudmädanikku massiliselt esineks – kaugeltki mitte, tugevalt nakatunud peresid pole olnud aastaid, madala nakkustaseme korral aga sõidab mesilasse kohale vetarst hästi varustatud mobiilse vetkliinikuga ja leiab lahenduse – vaid AHMi-puhtuse tõend on kohustuslik neile, kes soovivad tegelda rändmesindusega.

Kasutusel pakktaru Celle instituudi aias. Mesinduskunst, mis on samas ka monument Celle hertsoginna Eleonorele ja tema valgele ratsule.

Celle mesindusmuuseumi korvikujulised õlgtarud maskidega. Viimased kaitsevad kurjade vaimude eest.

Mesinik tohib mesilasperesid üle liiduriigi piiri viia ainult koos tunnistusega, mis tõendab, et pered on terved.

Õlgtarud ja maskid

Põneva ajaloorännaku teeme Celle instituudi mesindusmuuseumis. Seal on väljas puidust vurrid ja vahapressid ja muu mitme sajandi pikuse ajaloo mesindusinventar. Huvitav on uurida Kesk-Euroopale iseloomulikke õlgtarusid, neid on väljas muuseumi kolmel korrusel ja õues, viimastes mesilasedki sees. Muuseumimaja oli kunagi küün ja selle ehitusajaks on märgitud 1607. Ümarad õlgtarud on kohalike tarude arengus järgmine etapp pärast pakktarusid, selle algupärana kasutati mesilaste koduks lihtsalt ümberpööratud korvi. Et vihm mesilastele selga ei sajak, tihendati õlgedest punutud korvi savi ja lehmasõnnikuga. Siinkandis olid levinud kenasti püstakad nn *Lüneburger Stülpern* ehk õlgtarud, mida kasutati kanarbi-kujuljadele korjele minnes.

Ja siis on siin tarud, millele nägu peale nikerdatud. Isegi veidi kõhe on seista õlgtarude rea ees, kus igal tarul on ees nn *Bannmask*. See

tehti tarule selleks, et hoida eemal kurje vaimu.

Meeaiast leiame puust kuju, mis esialgu tundubki olevat lihtsalt veider monument Celle kunagisele hertsoginna Eleonorele (1639–1722) ja tema valgele ratsule. Asja uurides leiame, et tegu on pakktaruga, mis ehitati Celle instituudi 75. aastapäeva puhul aastal 2003.

Seegi on näide kohalikust traditsioonist nikerdada pakktarud mingi figuuri kujuliseks. Kunst-pakktaru tagant leiame ukse (mille küljes talvituvad paar nahkhiirt) ning hertsoginna kõhult arvukalt avasid, mille kaudu mesilased sissevälja käia saavad.

Räägitakse, et viimastel aegadel on huvi selle omapärase Kesk-Euroopa mesinduskunsti vastu üle maailma levinud ja kunst-pakktarusid tellitakse isegi Jaapanisse.

Voigti mesila

Geraldine ja Johann-Friedrich Voigt on noored mesinikud, kelle mesilal on kogemust seitse aastat. Kesktalvi 70 mesilasperega toimetavad noored on fookuse suunanud rändmesindusele. Nende süsteem on hoolega läbi mõeldud – nad kolivad oma pered ümber vastavalt korjetaimede õitsemisajale ja saavad nii kokku ligi kümme eri liiki taimede mono-

KÕIK TAIMED
SAKSAMAAL ON ÄRA
TOLMELDATUD, KUNA
MESILAD ON VÄIKESED
JA ASUVAD ÜLE MAA.

Voigti mesila ja noored mesinikud.

mett. Üllatava võttena tehakse varakevadel kõik 70 põhiperet pooleks, nii et peresid on hoobilt 140. Emata peredel lastakse ise endale ema kasvatada. Esimene rännusiht on ca 500 km kaugusel asuv Bonni ümbrus, kus märtsis õitsevad kirsipuud. Kahe nädala pärast võtavad nad välja mee, mis on tarudes veel kaanetamata, panevad tühjad kärjed asemele ning sõidutavad pered järgmisse kohta. Nii korjatakse hooaja jooksul kevade-, rukkilille-, rapsi-, akaatsia-, pärnaõie-, suve-, metsaõite-, okka- ja kanarbikumett. Muidugi ei jõua mesilased sellise tempo juures mett valmis teha ega lõpuni kaanetada, sestap kuivatavad noored mett ise edasi, pakendavad ja müüvad hinnaga 12 kuni 20 eurot kilogramm. Saagi suuruseks pakuvad nad uljalt 100 kg pere kohta, kokku ligi 20 000 kg aastas.

Osterloh' mesila

Järgmine päev viib meid hoopis teist masti mesilasse. **Franz Osterloh** on viie lapse isa, kelle põhialal on teedehitus, kuid kes selle kõrval on ka mesila suureks kasvanud. 350 peret nõuavad hooajal kõva hoolt ja siin tehakse seda tiimis, abiks on nii peremehe pojad kui tööle võetud praktikant, kelle silmad mesilastest rääkides eriti innukalt särada lähevad. Poisid tegelevad mesilasperede transpordi ja hooldusega, abikaasa hoole all on müük ja peremees ise kasvatab mesilasemasid. Viimane on oluline tuluallikas, siin müüakse aastas kuni 5000 paarunud ja kaks korda rohkem paarumata ema. Mesilaspered on rahulikud – poisid töötavad kaitseriietuse ja suitsikuta ning väidavad oma töö tempoks 30 peret tunnis.

Töö selles mesilas on mehhaniseeritud, korpuسته transpordiks ja laadimiseks on kasutusel kaks laadurit, mee selitamissüsteem on vaat et veidi ülegi forsseeritud ja isegi ämbrid ergonomiliselt väikesed, vaid 10liitrised. Mesindusruumide puhtus ja korralike varude olemasolu – näiteks laos seisab 25 tonni invertsiirupit tulevasteks aegadeks, kuna peremehe sõnul ootab suhkrut ees 70% hinnatõus – annab igal sammul kinnitust, et kuulus saksa *Ordnung* pole kuhugi kadunud. Saksamaa mesindustusest vähemalt mitte. ●

Korralik tehnika Osterloh' mesilas. Avant 220 aitab perepojal korpusi laadida.